

‘Visie op Leerrecht in Limburg’

Door de fusie van Netwerk Leerrecht Limburg en Netwerk Samen tegen Schooluitval Limburg werd de visie van NLL uitgebreid. We blijven werkzaam onder de titel Netwerk Leerrecht Limburg. Het Netwerk Leerrecht Limburg creëert met de visietekst een kader van waaruit het Limburgs netwerk Leerrecht, sector- en netoverstijgend, wil samenwerken om het leerrecht van elke jongere in Limburg te garanderen. Onderwijs, CLB en actoren actief rond leerrecht engageren zich om de visie waar te maken.

De visie is uitgeschreven in verschillende uitgangspunten die de werking Leerrecht in Limburg aansturen. Binnen de uitgangspunten richten we ons tot jongeren tussen de 0 en 25 jaar. In deze leeftijdscategorie wordt er gekeken naar drie doelgroepen: effectieve schooluitval, spijbelaars/afwezigheden en ongekwalificeerde uitstroom. Binnen deze drie doelgroepen gaat er een bijzondere aandacht naar jongeren@risk en NEET jongeren. Daarnaast geven we aandacht aan vier pijlers: monitoring/coördinatie, preventie, interventie en compensatie.

Uitgangspunt 1: Elk kind en iedere jongere heeft recht op leren.

De mens is een lerend wezen. Leren omvat het verwerven van inzichten, vaardigheden en attitudes. Leren kan via luisteren, zien, horen, imiteren, uitproberen. Ervaring speelt hierbij een belangrijke rol. Kinderen en jongeren leren voortdurend: binnen het gezin, bij vrienden, aan de computer, op school,... Eigen aan het schoolse leren is dat het leren op een systematische en doelgerichte manier gebeurt. Het onderwijsleerproces is gefocust op algemene persoonlijke ontwikkeling, op burgerschap en op beroepsvoorbereiding. Men streeft naar een harmonische vorming van de leerlingen, met een integratie van denken, handelen en zijn en dit op cognitief, psychomotorisch, dynamisch affectief en sociaal vlak.¹

Veel jongeren vinden aansluiting en ondersteuning in het onderwijs om zich te ontwikkelen en de nodige inzichten en beroepsvaardigheden te verwerven. Voor sommige leerlingen verloopt de schoolloopbaan in bepaalde periodes minder gemakkelijk. Zij vinden (tijdelijk) minder hun gading in het onderwijssysteem, gaan niet zo graag naar school en missen verbondenheid met de schoolse context. Onderwijs slaagt er niet in om deze jongeren aan te spreken, om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van deze leerlingen. Als je minder aansluiting vindt bij de heersende schoolcultuur, als het lesgebeuren en de leerstof niet aansluiten bij je levenservaring en je noden dan voel je jezelf minder groeien als persoon, je leert minder. Dit maakt onder andere dat jongeren spijbelen, buiten gezet worden op school (BOS) of zonder diploma hun loopbaan beëindigen (niet gekwalificeerde uitstroom)². We merken dat jongeren schoolcarrières opbouwen met veel

---

¹ Van Petegem, 2008

² Verschillende onderzoeken tonen aan dat de meeste leerlingen in de Vlaamse secundaire scholen zich goed voelen op school. Vettenburg, Vyverman en Brondeel (2009) diepen et schoolwelbevinden van leerlingen in Vlaanderen verder uit. Zij ondersteunen 3 dimensies in het schoolwelbevinden: waardering van leerlingen voor de leerinhouden, voor de school als geheel en voor de relatie met de leerkrachten. Zij stellen vast dat de

schoolwissels en met frustratie tot gevolg. Ook bij zieke kinderen komt de aansluiting met school soms in het gedrang.

Ook de jongeren die minder aansluiting vinden binnen het onderwijs willen leren, al dan niet in een schoolse context. Ook deze jongeren hebben recht op leren en dit recht willen we garanderen.

Bij het garanderen van leerrecht plaatsen we 'het leren' centraal. Het garanderen van leerrecht onderscheidt zich dus duidelijk van het voorzien van opvang voor leerlingen. We formuleren leerdoelstellingen aangepast aan de noden van de leerling, zijn gezin, zijn (al dan niet schoolse) context. Op een transparante en systematische manier streven we deze doelstellingen na.

Hierbij zetten we de volgende principes voorop:

- Het leerrecht
- We geven de jongere niet op
- We werken noch stigmatiserend, noch repressief
- We geven de jongere een centrale plaats en betrekken zijn context
- We vertrekken vanuit de positieve kracht van de jongere
- We werken samen met de school,
- We onderkennen het belang van de binding met school en de re-integratie in de school
- De jongere behoudt het statuut leerling

Uitgangspunt 2: Schoolondersteunend samenwerken is een belangrijke pijler om leerrecht te kunnen garanderen.

De school garandeert het leerrecht van de jongere door, volgens het eigen pedagogisch project, goed onderwijs te bieden. De school streeft ernaar dat de leerlingen de eindtermen of ontwikkelingsdoelen bereiken. Ze doet dit door de leerlingen de nodige inzichten en vaardigheden bij te brengen. Naast een kwaliteitsvol onderwijsproces door de leerkrachten vraagt leerrecht ook aandacht voor het leerproces bij de leerlingen. Succes in het verwerven van de leerstof, zelfvertrouwen en een positieve relatie met leerkrachten en medeleerlingen verhogen namelijk het welbevinden op school.

De school hanteert binnen haar pedagogisch project diverse beleidslijnen. Hieruit schuiven we een aantal begrippen naar voor die cruciaal zijn om leerrecht te garanderen.

De school creëert voor leerlingen een leeromgeving die inspeelt op de drie basisprincipes van autonome motivatie: autonomie, binding en competentie.

Autonomie: leerlingen kunnen zelfstandig keuzes maken en hebben impact op bepaalde situaties. In het kader van leerrecht betekent dit dat leerlingen hun eigen onderwijsloopbaan meer zelf kunnen bepalen en ze hierin ook de nodige begeleiding krijgen van de school en CLB. De leerling voelt zich meester van zijn eigen loopbaan.

---

meerderheid van de leerlingen van 14 jaar en ouder zich overwegend goed voelt op school; een minderheid, ongeveer 10% voelt zich niet goed op school.

Binding: de school creëert een klimaat van verbondenheid en ervaart diversiteit als een meerwaarde. Er is respect voor de identiteit van iedere leerling en voor het kapitaal dat iedere leerling meebrengt naar school: taal, cultuur en geloof. De focus ligt op interacties en niet op de leerlingenkenmerken. Concreet betekent dit dat de leerlingen ervaren erbij te horen en dat ze de kans krijgen positieve sociale relaties uit te bouwen, zowel onderling als met leerkrachten³.

Competentie: de school gelooft in, gaat op zoek naar en stimuleert de competenties van elke jongere. Dit betekent onder andere dat er naast productgerichte ook aandacht is voor procesgerichte evaluatie. Men kijkt breed naar competenties uitgaande van de sterke kanten van de leerling en neemt dit mee bij het formuleren van adviezen ivm de onderwijsloopbaan.

Scholen staan bij het realiseren van deze opdracht niet alleen. Scholen kunnen elkaar ondersteunen, we denken bijvoorbeeld aan GON. Naast de CLB's willen ook andere actoren (welzijn, jeugdwerk,...) hun kennis en deskundigheid in het omgaan met kwetsbare jongeren ten dienste stellen van het onderwijs. Scholen, leerkrachten, klassen en jongeren worden versterkt en ondersteund in het dagelijkse schoolgebeuren.

Als Netwerk Leerrecht Limburg zoeken we hoe we de noden kunnen tegemoetkomen en hoe we meer ruimte kunnen geven aan de leerlingen om hun schoolloopbaan te bepalen.

We zoeken naar initiatieven om de draagkracht van de scholen te versterken. Dit kan door uitwisseling van de goede praktijken, door advies of door korte begeleiding van het schoolteam of van enkele betrokken leerkrachten.

Het CLB heeft decretaal de opdracht om via schoolondersteuning de 'risicoleerlingen' meer kansen te bieden op leersucces. Via het realiseren van leerrecht focust het CLB op deze prioritaire opdracht. Maar ook het CLB staat niet alleen. De welzijnspartners spelen ook een rol bij de schoolondersteuning. Het CLB blijft steeds geïnformeerd en volgt het ondersteuningsproces mee op. Daarnaast vervult het CLB decretaal een draaischijffunctie tussen onderwijs en welzijn. Zij neemt deze draaischijffunctie ook op wanneer scholen acties ondernemen om hun draagkracht te vergroten.

Het CLB heeft een opdracht bij het begeleiden van de onderwijsloopbaan van de leerlingen. In de studiekeuze merkt men twee tendensen. Leerlingen uit gezinnen met een lage SES zijn minder vertegenwoordigd in de theoretische onderwijsvormen (ASO, TSO) en meer in de praktische onderwijsvormen (BSO, DBSO, BUSO). Daarnaast zijn leerlingen uit gezinnen met een lage SES vaak geconcentreerd in bepaalde scholen. Er groeit hier en daar een kloof tussen kansrijke en kansarme scholen en dit versterkt de sociale selectie in het onderwijs.

De werking van het Limburgse netwerk leerrecht mag de sociale selectie zeker niet versterken. Leerrecht is geen bijbouw aan het maatschappelijke systeem dat achterstelling en segregatie nog meer in de hand werkt.

---

³ Jongens, allochtone leerlingen en leerlingen van wie de ouders het financieel niet breed hebben, hebben een lager schoolwelbevinden. Leerlingen met een positief toekomst perspectief, een positief zelfbeeld, een responsieve vader of moeder hebben een positiever welbevinden. 'Jong in Brussel', N. Vettenburg, M. Elchardus, J. Put (2011), p410.

Uitgangspunt 3: De jongere en zijn ouders zijn actieve participanten.

Als het leerrecht voor een leerling in gedrang komt of als de cel leerlingenbegeleiding van de school nood heeft aan ondersteuning is overleg met alle betrokken partijen noodzakelijk. Bij het realiseren van leerrecht geven we de jongere een stem, we luisteren naar elkaar en indien nodig, wordt de communicatie terug hersteld. Het is de bedoeling afstemming te realiseren tussen de noden van de leerling en het aanbod van de school. Men vertrekt hierbij vanuit een positieve visie en geeft de jongere niet op. Samen met de jongeren, hun ouders, de school, de medeleerlingen en eventuele andere partners zoeken we naar positieve krachten om de onderwijsloopbaan binnen de school verder te zetten. Hierbij is het 'onderbreken' van een negatief verhaal essentieel. Het menselijk verhaal binnen de context is belangrijk, niet de labeling. Niemand wordt veroordeeld.

De vraag: 'Wat heeft iedereen nodig?' (leerling, ouders, leerkracht, school) is richtinggevend. We houden rekening met de draagkracht van zowel de jongere als de school. Indien we op school geen gepast antwoord kunnen formuleren op de noden van de leerling dan zoeken de betrokken partijen alternatieven. De jongere bepaalt mee waarvoor hij zich kan engageren.

Het CLB volgt op of de jongere en zijn ouders gehoord worden.

Uitgangspunt 4: Een alternatief traject is een meerwaarde als de schoolse context tijdelijk niet haalbaar is.

Als de schoolse context tijdelijk niet haalbaar is voor de jongere, dan zoeken we, in dialoog met de jongere en zijn ouders, naar een alternatief waar leren in de breedste zin mogelijk is. De organisaties die jongeren schoolextern leeransen bieden en de CLB's werken hiervoor op een voor alle betrokkenen transparante wijze samen. Ze kiezen voor de beste ontwikkelingskansen voor de leerling.

Het ritme van de jongere bepaalt het proces. We zoeken samen met de jongere actief en creatief naar alternatieve leeromgevingen zodat hij zelf zijn leven toekomstgericht en geënt op talenten terug kan aanpakken. De jongere en de ouders houden de regie in handen. De motivatie van de jongere is cruciaal. Nadruk ligt op positief verwijzen, de jongere maakt een nieuwe start. Het doel is dat deze jongere na een tijdelijk schoolvervangend initiatief terug een schone lei krijgt op school en opnieuw mag proberen.

De jongere behoudt hierbij het statuut 'leerling'. De school blijft tijdens het alternatief traject betrokken bij de jongere. De school, het CLB en de betrokken partner engageren zich om de link tussen het schoolvervangend initiatief en onderwijs waar te maken.

De re-integratie binnen onderwijs blijft de belangrijkste focus van het alternatief traject. Mede daarom is de binding met de school tijdens het alternatieve traject zo belangrijk. De school, het CLB en betrokken partner begeleiden het proces wanneer de leerling terug instapt in het regulier onderwijs.